

ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN KÜLTÜRLEŞME STRESİ: SELÇUK ÜNİVERSİTESİNDE OKUYAN AFRİKALI ÖĞRENCİLER ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Bahar Urhan Torun* - Emrah Bozkurt**

ÖZET

Bir bireyin ya da grubun kendi bölgesine özgü kültürel öğeleri ve farklı toplumlarda karşılaştığı yeni kültürel öğeleri, kendinde birleştirmesiyle kültürleşme ortaya çıkmaktadır. Bireyler kültürlerarası iletişim sürecinde, adaptasyon nedeniyle kültürleşme stresiyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu sebeple kültürleşme stresini irdelemeye yönelik yapılan çalışmalar akademik ve toplumsal açıdan önem arz etmektedir. Bu çalışma kapsamında da Daya S. Sandhu ve Badiolah R. Asrabadi (1994) tarafından geliştirilen kültürleşme stresi ölçeğinden yararlanılarak kültürlerarası iletişim sürecinde kültürleşme stresi Konya Selçuk Üniversitesinde okuyan Afrikalı öğrenciler üzerinden incelenmiştir. Çalışmada ayrıca belli değişkenler doğrultusunda kültürleşme stres düzeylerinin farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu çalışmada araştırmacılar tarafından saha araştırması yöntemi kullanılmış ve 55 Afrikalı öğrencinin online anket aracılığı ile görüşleri öğrenilmiştir. Faktör analizi sonuçlarının değerlendirilmesinde Daya S. Sandhu ve Badiolah R. Asrabadi'nin (1994) (ASSIS) ölçeğindeki faktörler kullanılmış ve altı faktör saptanmıştır. Diğer taraftan katılımcıların kültürleşme stres düzeyleri ile çeşitli değişkenler arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültürlerarası iletişim, kültürleşme, kültürleşme stresi

ACCULTURATIVE STRESS OF INTERNATIONAL STUDENTS: AN APPLICATION ON AFRICAN STUDENTS STUDYING AT SELÇUK UNIVERSITY

ABSTRACT

Acculturation occurs when an individual or group unifies the cultural elements of their own and the new cultural elements they encounter in different societies. In the process of intercultural communication, individuals face acculturation stress due to adaptation. Hence, studies to examine acculturation stress are of great importance in terms of academic and social aspects. In this study, An Acculturative Stress Scale for International Students (ASSIS) that developed by Daya S. Sandhu and Badiolah R. Asrabadi (1994) in the intercultural communication process has been studied on African students studying in Konya Selçuk University. In the study, it has also been determined whether the acculturation stress levels differ according to certain variables. In this study

* Arş. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5559-9311>

** Öğr. Gör., Afyon Kocatepe Üniversitesi Sandıklı Meslek Yüksekokulu, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1896-2059>

Makale Gönderim Tarihi:11.10.2018 - Makale Kabul Tarihi: 19.12.2018

field survey method was used by the researchers, 55 African students were interviewed by the online questionnaire. Factor analysis results were evaluated by using ASSIS of Daya S. Sandhu and Badiolah R. Asrabadi (1994) and determined six factors. On the other hand, no significant difference was observed between the acculturation stress levels of the participants and various variables.

Keywords: Intercultural communication, acculturation, acculturative stress

GİRİŞ

Etnik kimlik, kültürel kimliğin bir biçimidir ve bireyler ile grupların, başlangıçta ait oldukları etnik grup ve yeni bir kültür grubu açısından kendilerini nasıl tanımladıkları ve anlamlandırdıkları ile ilgilidir. Pek çok kişi ve grup, kültürleşme sürecinden önce içinde buldukları yaşam koşullarında, etnik kökenlerini kanıksamış oldukları için çok net bir şekilde üyesi oldukları sosyal grubu algılayamayabilir. Birey ya da grup, kültürel olarak farklı olan başka bir gruba temas ettiğinde ise etnik kimlikleri doğrultusunda bir kimlik duygusu tanımlamak zorunda kalabilirler. Etnik kimlik bu nedenle kültürleşmenin bir yönü olarak düşünülebilir (Sam 2006: 21).

Bu çalışma içerisinde kültürleşme sürecinde uluslararası öğrencilerin etnik kökenleri dolayısıyla karşılaştıkları ayrımcılık, bu ayrımcılık neticesinde yaşadıkları stres ve söz konusu stresin neden olduğu memleket hasreti konularına değinilmektedir. Kültürleşme sürecinde yaşanan stres nedeni ile öğrencilerin deneyimledikleri psikolojik ve fiziksel etkiler anket sorularına verdikleri cevaplar bağlamında değerlendirilmektedir. Öğrencilerin yaşadıkları stres ile bireysel olarak baş etme yöntemlerinin değerlendirilmesi bir başka çalışmanın konusu olabilir. Kültürleşme sürecinde öğrencilere verilebilecek danışmanlık hizmetinin de ev sahibi kültüre ait öğrencilere verilen danışmanlık hizmetinden farklı olması gerektiğinin altını çizmek gereklidir.

Uluslararası öğrencilerin deneyimledikleri psikolojik faktörlerin en önemlilerinden birisi ayrımcılıktır. Irksal ayrımcılığa maruz kalmak, bireylerin kültürel uyum sürecinde endişelerini geliştirerek veya şiddetlendirerek zihinsel sağlık sorunları gelişme riskini artırabilmektedir. Bireyler tarafından algılanan ırkçı olaylar ile fiziksel ve psikolojik sağlık arasındaki güçlü bağın, hipertansiyon, kardiyovasküler tepkiler, depresyon, genel psikolojik sıkıntılar, yeme sorunları ve madde kullanımı gibi sonuçlar ortaya koyduğunu gösteren çeşitli çalışmalar mevcuttur. Bu öğrencilerle ilgilenmekle görevli danışmanlar; stres düzeylerinin ne kadar yüksek olduğu ya da bilinçli ve yoğun bir zihinsel sağlık müdahalesine ne zaman ihtiyaç duyabileceklerini fark etmeleri için bu öğrencilerin sosyal yardım programları ve çalıştaylar aracılığıyla eğitilmesinde önemli bir rol oynayabilirler (Constantine ve ark. 2005: 63-64).

En önemli psikolojik faktörlerden bir diğeri ise memleket hasretidir. Psikoloji literatüründe memleket hasreti fenomenine referans olarak rastlanacak pek fazla

çalışma yoktur. Daha çok yeni bir yere taşınmadan kaynaklanan yalnızlık ile ilgili çalışmalar mevcuttur. Ancak yalnızlık oldukça geniş bir kavramdır ve sadece bir yerden bir yere taşınmaktan değil birçok sebepten kaynaklanmaktadır. Bu nedendir ki memleket hasreti kavramı kültür şoku ya da kültürleşme stresi fenomenlerinin bir semptomu olarak incelenmektedir. Hangi öğrencilerin memleket hasreti yaşama riskinin yüksek olduğunu tahmin etmede belki de en göze çarpan değişken, eğitim görecekları ülkenin dilini ne kadar iyi konuştuklarıdır. Akademik ortamda, eğitim alınan ülkenin dilinde iletişim kurma yeteneği, başarının ve kurumlar arası öğrenci değişiminin önemli bir ölçütüdür. Öğrenci gelişim perspektifinden bakıldığında, adapte olmaya çalıştığı ülkenin dilini yeteri kadar öğrenememiş uluslararası öğrenci, elindeki görev için dilbilimsel olarak hazırlanmamış olmanın utancıyla karşı karşıyadır ve bu da bir kültürleşme stresi kaynağıdır. Ayrıca farklı hissettikleri için yaşadıkları zorluklar da örneğin ten rengi, giyim, yeme içme alışkanlıkları, din veya aksan gibi farklılıklara bağlı olarak memleket hasreti hissetmeleri büyük olasılıktır (Hannigan 2005: 63-64).

Memleket hasreti riski ve koruyucu faktörler üzerine yapılan araştırmalar, uluslararası öğrencilerin vatandaşı olan arkadaşlarının yanı sıra ev sahibi ülkeden de arkadaş edinmesinin faydalı olacağını göstermektedir. Kültürleşme sürecindeki birey için her iki arkadaşlık türü de önemli bir sosyal destek olabilmektedir. Ağırlıklı olarak vatandaşı olan arkadaşlardan oluşan bir arkadaşlık grubu kurmak, kültürleşmeyi engellemekte ve genellikle, daha derin memleket hasreti duygusuna sebebiyet vermektedir. Bireylerin alışkın oldukları kültürden ve evlerinden ayrılmaya olumlu bir şekilde uyum sağlamaları, deneyimlerini geliştirebilir; yeni ve mevcut yakın ilişkilerini besleyebilir; sosyal ilişkilerinde esneklik sağlayabilir ve bu genç yetişkinleri gelecekteki başarıya hazırlayabilir (Thurber ve Walton 2012: 3).

Bu çalışmanın amacı, uluslararası öğrencilerin kültürleşme stresleri ile ilgili kavramsal bir çerçeve geliştirmektir. Bu çerçeve, uluslararası öğrencilerle ilgili sosyal çalışma uygulamaları için öneriler getirecektir. Bu çalışmanın bulguları, uluslararası öğrencilerin kültürleşme süreçleri ile ilgili modeller geliştirilmesine yardımcı olabilir. Ek olarak, bulgular özellikle Afrikalı öğrencileri hedef alan kültürleşmenin anlamını kavramsallaştırmaya ve ölçmeye yardımcı olabilir. Bu çalışmanın bir başka amacı da, psikolojik ya da zihinsel sağlık perspektifinden kültürleşmeyi kavramsallaştırmak ve nihayetinde Türkiye'nin yaşam tarzına yönelik kültürleşmeyi deneyimleyen Afrikalı öğrencilere yönelik kültürlerarası iletişim bağlamında kültürleşme stresi üzerine araştırmalar gerçekleştirilmesini sağlamaktır.

1. KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM VE KÜLTÜRLEŞME

Kültürlerarası iletişim süreci, günümüzde hemen her bireyin kaçınılmaz olarak içinde bulunduğu bir süreçtir. Teknoloji ve iletişim sayesinde birbirleri ile

kolaylıkla etkileşim içerisine giren farklı kültürlere ait bireyler, birlikte ve uyum içerisinde yaşayabilmek için sağlıklı bir iletişim ortamında bulunmaları gerektiğinin farkındadır. Söz konusu süreç içerisinde farklı kültürler hakkında yeterli bilgiye sahip olanlar avantajlı bir konumda bulunmaktadır. Sadece bilgi sahibi olarak değil, deneyimleyerek de farklı kültürlerle karşılaşan bireylerin yaşadıkları psikolojik süreçler bilim insanlarının ilgisini çekmekte ve bu süreçteki psikolojik hasarın en aza indirgenmesi amacıyla çalışmalar yapılmaktadır.

Kendisine benzemeyen insanlarla karşılaşmak bireyin rutin düşünce tarzını ve davranışını sorgulamasını sağlamakta ve alternatif bakış açıları tasarlamasına yardım etmektedir. Benzemeyen ile iletişim kurmak değişik maceralar içerisinde bir çeşit kâşif olmayı, gizemli tesadüflerle ve sürpriz dolu öğrenme anlarıyla karşılaşmayı da beraberinde getirmektedir. Birey kendine benzeyenden ziyade benzemeyenden yeni şeyler öğrenmekte, yaratıcılık ve yeni fikirler üretme de bu sürece eşlik etmektedir. Yapılan araştırmalarda homojen gruplara oranla kültürel anlamda çeşitlilik gösteren gruplar içerisinde yeni ve yaratıcı fikirler üretilmesinin ve sorunlara değişik çözümler getirilmesinin daha mümkün olduğu gözlemlenmiştir (Ting-Toomey ve Dorjee 2018: 11).

Kültürlerarası iletişim, bilim dünyasının oldukça genç bir alanıdır. Edward T. Hall'un çalışmaları ile başlayan bu sürecin ilham kaynağı olan ve *kültürel görelilik* teriminin sıklıkla kendisine atfedildiği Franz Boas, insanların kalıtsal olarak etnomerkezci (ait olduğu toplumun, etnik kökenin, ırkın vb. diğerlerinininkinden üstün olduğuna inanmak) bir bakış açısına sahip olduğuna inanmaktadır. Bu nedendir ki insanlar, başkalarının kültürlerine bu önyargı ile yaklaşmakta ve diğer kültürleri kendi kültürü zemininde değerlendirmektedir. Örneğin; Almanya'da, İran'da ya da Çin'de yetişmiş bir çocuğa, kendi kültürel değerlerinin, geleneklerinin ve adetlerinin tercih edilen ve kabul edilen standart değerler, gelenekler ve adetler olduğu öğretilmektedir. Yani, belli bir kültüre ait bir birey kendi kültürüne ait önyargılardan sıyrılarak, başka bir kültüre ait değerler, gelenekler ve adetler çerçevesinde olayları değerlendiremez ya da bir fikre varamaz. Birtakım koşullar aracılığı ile geçmişten beri şekillenmiş kültürlerin arasında ise her şeyi ile eksiksiz bir kültürün varlığından söz etmek de imkânsızdır (Neuliep 2018: 19).

Farklı kültürden bireylerle bir arada yaşamak zorunda kalan kişinin bilmesi gereken ilk şey, karşılaştığı yeni kültüre ait belirli resmileşmiş kültürel setlerin var olduğudur. Bireyler bu eksikliği aşamadıkları için kendilerini toplum içerisinde bir şekilde belli etmektedir. Örneğin; uyum sağlamaya çalıştığı kültürün dilini tam olarak öğrenmiş bir kişi bile, orijinal kültürüne ait dil özelliklerini taşımaya devam etmekte, bu da kendisine farklı bir aksan vermektedir (Hall 1959: 128). Dolayısıyla yaşadığı toplum içerisinde ayırt edici özellikleri olan bir kimse, o çevredekiler ile ortak özelliklere sahip başka bir kimseden daha fazla göze çarpacaktır (McGuire 1984). Bu bağlamda bulunduğu kültür içerisinde farklı hisseden birey kültürleşme sürecinde bu farklılıklara

sahip olmaktan kaynaklanan duygusal tepkiler verebilmektedir. Kültürleşme adı verilen süreçte bireylerin yaşadığı zorluk düzeyi ise bu farklılıkların hissedilme sıklığı ile doğru orantılıdır.

Kültürleşme, iki farklı kültürel grup arasındaki sürekli, doğrudan temastan kaynaklanan kültür değişimi olarak tanımlanan bir terimdir. Başlangıçta grup düzeyinde bir fenomen olarak öne sürülmekle birlikte, artık bireysel düzeyde bir fenomen olarak da yaygın olarak kabul edilmektedir ve *psikolojik kültürleşme* olarak adlandırılmaktadır. Kültürleşme, yeni tanıştığı kültürel grubu toplu olarak deneyimleyen bireyin psikolojik değişimlerini (hem davranışta hem de içsel özelliklerde) ifade etmektedir. Kültürleşmenin sonucu olarak beş genel ve birbiri ile kısmen örtüşen kategori tanımlanabilir. İlk olarak bireyde fiziksel değişiklikler meydana gelebilir. Örneğin; yeni bir yerde yaşamak, yeni bir konut türünde ikamet etmek, artan nüfus yoğunluğuna adapte olmak, daha fazla hava ve çevre kirliliği vb. İkincisi, biyolojik değişiklikler meydana gelebilir. Örneğin; yeni beslenme alışkanlıkları edinmek, yeni hastalıklara maruz kalmak, karışık (melez) nüfus meydana gelmesi, vb. Üçüncüsü, kültürleşme tanımının kalbinde yer alan kültürel değişimler zorunlu olarak ortaya çıkabilir. Örneğin; politik, ekonomik, teknik, dilsel, dini ve sosyal kurumlarda değişiklik, ya da yerlerini yenilerinin alması vb. Dördüncüsü, grup içi grup ve egemenlik kalıpları dâhil olmak üzere yeni sosyal ilişki kümeleri oluşturulabilir. Son olarak, bireyde psikolojik değişiklikler meydana gelebilir. Davranışsal değişiklikler ve ruh sağlığı durumundaki bir değişim, bireyler yeni ortamlarına uyum sağlamaya çalışırken ortaya her zaman çıkan olgulardır (Berry ve ark. 1987: 492).

En basit tanımıyla, "kültürleşme", bireyler ve farklı kültürel geçmiş grupları arasındaki "temas" sonrasında ortaya çıkan tüm değişiklikleri kapsamaktadır. Kültürleşme kavramının kökleri antik çağlara Platon'a kadar dayanmaktadır. Kültürleşme ile ilgili araştırmaların alt yapısı içerisinde "asimilasyon" ve "kültürleşme" kavramları iki farklı sosyal bilimler disiplininin gelmelerine rağmen eşanlamli iki kelime olarak düşünülmektedir. Antropologlar "kültürleşme" terimini kullanmayı tercih etmekte, sosyologlar ise "asimilasyon" terimini kullanmayı tercih etmektedirler. Antropologların "kültürleşme" terimini kullanmaları, "ilkel" toplumların aydın ve bilgili insanlarla kültürel temas kurduktan sonra daha uygar hale gelmeleri ile ilgili olarak şekillenmiştir. Öte yandan, sosyologların "kültürleşme" terimini kullanmaları, "ev sahibi vatandaşlar" ile iletişim kurarak, ev sahibi insanların yaşam tarzlarına yavaş yavaş uyum sağlayan "göçmenlere" daha fazla yöneltilmiştir (Sam 2006: 11-13). Kısaca kültürleşme; etnik grupların, ev sahibi kültürün kültürel geleneklerine, değerlerine, inançlarına ve uygulamalarına uyum sağlamayı öğrendiği süreçtir.

2. KÜLTÜRLEŞME STRESİ

Kültürleşme stresi, yeni bir kültür ortamına uyum sonucunda yaşanan psikolojik ve fiziksel rahatsızlığa işaret etmektedir. Çoğu uluslararası öğrenci bu

rahatsızlıkları yoğun biçimde hissetmekte ve bu öğrencilerin birçoğu hayal kırıklığına uğramaktadır. Kültürleşme stresi nedeni ile hissettikleri şaşkınlık içerisinde ikinci bir dil öğrenme ve anavatanlarında edinmeleri zor olabilecek bazı becerileri öğrenme isteklerini unutmamanın kendileri için daha iyi olacağına karar vererek, hayallerini terk edip evlerine dönmektedir (Hannigan 2005: 63).

Kültürleşme stresi kavramı, bireyin yeni kültüre kaynaşma sürecindeki belli bir kaynağa sahip stres faktörlerinin etkisinde olmak, şeklinde tanımlanabilecek bir tür stres durumudur. Buna ek olarak, sıklıkla birtakım bilgileri akılda tutma sırasında, zihinsel sağlık durumu düşüklüğü (özellikle kafa karışıklığı, kaygı, depresyon), marjinalite ve yabancılaşma duyguları, psikosomatik semptomlar ve kimlik karışıklığı gibi belirli stres davranışı türlerini de beraberinde getirmektedir. Kültürleşme stresi fiziksel, psikolojik ve sosyal boyutları olan bir sağlık durumu olumsuzluğudur ve bir durumun kültürleşme stresi olarak tanımlanabilmesi için bireyde ortaya çıkan bu gibi değişimlerin kültürleşme sürecinde sistematik olarak bireyin deneyimlediğinin gözlemlenmesi gerekmektedir (Berry, Kim, Minde ve Mok 1987: 493).

3. KONYA SELÇUK ÜNİVERSİTESİNDE OKUYAN AFRİKALI ÖĞRENCİLERİN KÜLTÜRLER ARASI İLETİŞİM SÜRECİNDE YAŞADIKLARI KÜLTÜRLEŞME STRESİ

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma Konya Selçuk Üniversitesinde okuyan Afrikalı öğrencilerin kültürleşme stres düzeyi faktörlerini kültürleşme stresi faktörleri ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla tasarlanmıştır. Bu amaçla betimleyici araştırma yöntemiyle ankete dayalı alan araştırması tekniği uygulanmış, araştırma kapsamında 2 bölümden oluşan bir anket formu hazırlanarak, elektronik ortam üzerinden katılımcılar üzerinde uygulanmıştır.

3.2. Araştırmanın Uygulanması ve Örneklem

Konya Selçuk Üniversitesinde okuyan Afrikalı öğrencilerin kültürleşme stres düzeylerini ve kültürleşme stresi faktörlerini belirlemek üzere Konya Selçuk Üniversitesinde okuyan bu öğrenciler üzerinde bir saha araştırması gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla çalışmanın evrenini Konya Selçuk Üniversitesinde okuyan Afrikalı üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. 2017-2018 yılı Yüksek Öğretim Kurumu verilerine göre Konya Selçuk Üniversitesinde okuyan 332 Afrikalı üniversite öğrencisi olduğu saptanmıştır (<https://istatistik.yok.gov.tr/>, Erişim tarihi: 10.10.2018, 23:50).

Örneklemin belirlenmesinde bireylerin kolay ulaşılabilir ve kendi rızası ile katılımında bulunduğu uygun (convenience) örneklem tekniği tercih edilmiş, öğrencilere elektronik ortam üzerinden ulaşılmıştır. İncelemeler sonucunda 55 adet anket analiz için uygun görülmüştür. Yazında örneklem büyüklüğünün araştırmada faktör analizi ile değerlendirilecek madde sayısının en az beş katı

hatta on katı büyüklüğünde olmasının önemi vurgulanmaktadır (Tavşancıl 2002). Bu kapsamda araştırmanın örnekleminin istatistiksel açıdan yeterli düzeyde olduğu ifade edilebilir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak için, iki bölümde toplam 47 sorudan oluşan anket formundan faydalanılmıştır. Anketin ilk bölümünde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini yabancı dil konuşur iken ki duygularını, ne sıklıkla Türkçe konuştuklarını, Türkiye'deki eğitim deneyimlerini ve Türkiye'de yaşayan akrabalarının olup olmadığını ortaya koymak adına sorulan sorulara yer verilmiştir.

Soru formunun ikinci kısmında Daya S. Sandhu ve Badiolah R. Asrabadi (1994) tarafından geliştirilen kültürleşme stresi ölçeği Sandhu'dan gerekli izin alındıktan sonra Türkçe'ye çevrilerek kullanılmıştır. 6 faktör ve bunlara karşılık gelen 35 maddeden oluşan ölçekte katılımcıların ifadelerine yönelik yanıtları için "5=kesinlikle katılıyorum", "4=kısmen katılıyorum", "3= kararsızım", "2=kısmen katılmıyorum", "1=kesinlikle katılmıyorum" şeklinde 5'li Likert tipi ölçek esas alınmıştır. 6 faktör içerisinde "algılanan ayrımcılık öğeleri" katılımcıların kendilerini neden yabancı hissettikleri ile ilgilidir. 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 12. maddeler algılanan ayırım öğeleri kapsamındadır. "Memleket hasreti" faktörü katılımcıların kendilerini yalnız hissetme sebeplerini irdelemektedir. 13, 14, 15, 16. maddeler memleket hasreti faktörünü temsil etmektedir. "Algılanan nefret öğeleri" katılımcıların sözlü ve sözsüz iletişimde reddedilme algısını ve tutum ve davranışları hoş karşılayıp karşılamadıklarını sorgulamaktadır. 17, 18, 19, 21. maddeler bu faktör içerisinde yer almaktadır. "Korku öğeleri" katılımcıların kaygılarını güven duygularını sorgulamaktadır. 22, 23, 24, 25, 32. maddeler bu kapsamda ele alınmaktadır. "Değişim ve kültür şoku sebebiyle stres" katılımcıların "iklim, gıda, sosyal değerler, davranış biçimleri ve sözel ve sözel olmayan iletişim biçimleri arasındaki farklılıklar sonucu yaşadıkları kültürleşme stresi ile ilgilidir. 26, 27, 28, 31, 34, 35. maddeler bu kapsamda değerlendirilmektedir. Son olarak "suçluluk" faktörü ise, kendi kültürlerine ihanet etmek ve yeni bir kültüre uyum sağlama algılarını belirlemeye yöneliktir. Bu son faktör ölçek içerisinde 29. ve 30. maddelerde yer almaktadır.

3.4. Verilerin Analizi ve Kullanılan Testler

Alan araştırması 20 Mart-15 Nisan 2018 tarihleri arasında ölçeğin katılımcılara elektronik ortam üzerinden gönderilmesiyle gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler istatistik programı kullanılarak elektronik ortamda işlenmiştir. Büyüköztürk (2007) 'e göre analizlerde temel olan puanların normalden aşırı sapma göstermemesidir. ÇK +1, -1 sınırları içinde kalıyorsa puanların normal dağılımından önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir. Buradan hareketle verilerin analizinde sırasıyla katılımcıların demografik özellikleri belirlemeye yönelik *Frekans Analizi*, kültürleşme stresi düzeyi faktörlerini ortaya

koymak için *Faktör Analizi* kullanılmıştır. Kültürleşme stresi düzeyi faktörleri arasındaki ilişkinin yönünü belirlemek için *Korelasyon Analizine* başvurulmuştur. Kültürleşme stresi düzeyi ile cinsiyet, Türkiye’de yaşayan başka akrabalarının olup olmadığı, Konya Selçuk Üniversitesindeki eğitiminden önce Türkiye’deki başka eğitim deneyimi durumu arasındaki ilişki *Bağımsız Örneklem T-Testi* ile tespit edilmiştir. Katılımcıların Kültürleşme stresi düzeyinin Türkiye’de yaşama süreleri, Türkçe konuşma sıklığı ve Türkçe konuşurken kendilerini nasıl hissettiklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı *Tek Yönlü Varyans Analizi* aracılığıyla tespit edilmiştir.

3.5. Araştırma Soruları

- Katılımcıların kültürleşme stresi düzeyleri nedir?
- Kültürleşme stresi faktörleri nelerdir?
- Kültürleşme stresi faktörleri arasında nasıl bir ilişki vardır?
- Katılımcıların cinsiyetine göre kültürleşme stresi düzeyi farklılaşmakta mıdır?
- Katılımcıların eğitim alanı göz önünde bulundurulduğunda kültürleşme stresi düzeyi farklılaşmakta mıdır?
- Katılımcıların Türkiye’deki yaşam süreleri ile kültürleşme stresi düzeyi farklılaşmakta mıdır?
- Katılımcıların Konya Selçuk Üniversitesindeki eğitiminden önce Türkiye’de başka eğitim deneyimi durumuna göre kültürleşme stresi düzeyi farklılaşmakta mıdır?
- Katılımcıların Türkiye’de yaşayan başka akrabalarının olup olmamasına göre kültürleşme stresi düzeyi farklılaşmakta mıdır?
- Katılımcıların Türkçe konuşma sıklığına göre kültürleşme stresi düzeyi farklılaşmakta mıdır?
- Katılımcıların Türkçe konuşur iken ki hislerine göre kültürleşme stresi düzeyi farklılaşmakta mıdır?

3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Konya Selçuk Üniversitesinde okuyan Afrikalı öğrencilerin kültürleşme stresi düzeylerinin ölçülmesi ve değişkenler bakımından değerlendirilmesi amacı ile tasarlanmıştır. Araştırma katılımcılarına Konya’daki Afrikalı öğrencilerin gönüllü temsilciliğini yapan bir Afrikalı öğrenci aracılığı ile ulaşılmaya çalışılmış, öğrencilerin çekingen tutumları nedeni ile toplamda 332 kişiden oluşan evren içerisinde 55 adet anket geri dönüşü sağlanabilmiştir. Örneklem evreni temsil etme özelliğine sahip olduğu için çalışma sonuçları değerlendirilmiştir. Katılımcılar içerisinde ise kız öğrencilerin erkeklerden daha fazla katılım göstermiş olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda ileriki çalışmalarda erkek ve kız öğrencilerin eşit biçimde temsil edildiği, örneklem

sayısının daha yüksek elde edildiği bir çalışmanın sonuçları ile değişkenler arasında anlamlı bir ilişki aranması söz konusu olabilir. Mevcut çalışmada genel olarak kültürleşme stresi ve öğrencilerin kültürleşme sürecindeki genel kaygılarını tespit etmesi bakımından önemlidir, ancak değişkenler arası anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir.

4. Bulgular ve Yorum

Bu başlık altında katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin yanında kültürleşme düzeyi faktörleri ve kültürleşme stresi düzeyi ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklayan analiz sonuçlarına yer verilmektedir.

4.1. Katılımcıların Bazı Özellikleri

- Katılımcıların yüzde 88.7'si kadın, yüzde 11.3'ü erkektir.
- Anket sorularına cevap verenlerin yüzde 73.5'i Sosyal bilimler, yüzde 22.4'ü de Fen bilimleri, yüzde 4.1'i Sağlık bilimleri öğrencisidir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılanlara Ait Tanımlayıcı Bulgular

	Sayı	Yüzde(%)
Cinsiyet		
Kadın	47	88.7
Erkek	6	11.3
Eğitim Alanı		
Sosyal Bilimler	36	73.5
Fen Bilimleri	11	22.4
Sağlık Bilimleri	2	4.1
Eğitim Alınan Sınıf		
Hazırlık	10	20.0
Birinci Sınıf	7	14.0
İkinci Sınıf	10	20.0
Üçüncü Sınıf	8	16.0
Dördüncü Sınıf	8	16.0
Beşinci Sınıf	1	2.0
Master	6	12.0
Medeni Durum		
Bekâr	48	88.9
Bekâr İlişkisi Var	4	7.4
Evli	2	3.7

- Araştırmaya katılanların yüzde 20.0'ı hazırlık sınıfı, yüzde 14.0'ı birinci sınıf, yüzde 20.0'ı ikinci sınıf, yüzde 16.0'ı üçüncü sınıf, yüzde 16.0'ı dördüncü sınıf, yüzde 2.0'ı beşinci sınıf ve yüzde 12.0'ı master öğrencisidir.

- Katılımcıların medeni durumlarına bakıldığında yüzde 88.9'unun bekâr, yüzde 7.4'ünün ilişkisi olduğu, yüzde 3.7'sinin evli olduğu görülmektedir.

	N	Min.	Max.	X	SD
<i>Yaş</i>	51	18	31	23.17	2.85
<i>Not Ortalaması</i>	44	57.53	100.00	78.23	9.80

- Yaş dağılımının betimleyici istatistikleri incelendiğinde en düşük 18 en yüksek 31 yaşındaki katılımcılarla görüşüldüğü ortaya çıkmaktadır. Ankete katılanların yaş ortalaması 23.17, dağılımın standart sapması ise, 2.85'tir.

- Ankete katılanların not ortalamalarına ilişkin betimleyici istatistik sonuçlarına bakıldığında, en düşük 57.33 en yüksek 100.00 not ortalaması olduğu görülmektedir. Buna göre ankete katılanların ortalama notlarının yaklaşık 78.23 olduğu tespit edilirken, standart sapması 9.80'dir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılanların Bazı Özelliklerine İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde (%)
Türkiye’de Başka Bir Eğitim Deneyimi		
Evet	23	43.4
Hayır	30	56.6
Türkiye’de Birlikte Yaşanılan Akraba Durumu		
Evet	12	22.2
Hayır	42	77.8
Türkiye’de Bulunma Süresi		
1 yıldan Az	6	11.8
1-3 Yıl	18	35.3
4-6 Yıl	22	43.1
7 ve Üzeri Yıl	5	9.8
Türkçe Konuşma Sıklığı		
Hiçbir Zaman	12	22.2
Bazen	26	48.1
Zaman Zaman	7	13.0
Her Zaman	9	16.7
Türkçe Konuştuğu Zamandaki Hissiyat		
Rahat Değil	1	1.9
Rahat	38	71.7
Oldukça Rahat	14	26.4

- Türkiye’de başka bir eğitim deneyiminin olup olmadığıyla ilgili soruya katılımcıların yüzde 43.4’ü evet, yüzde 56.6’sı hayır cevabı vermiştir.

- Katılımcıların yüzde 22.2’sinin Türkiye’de bir akrabasıyla birlikte yaşadığı görülürken yüzde 77.8’inin birlikte yaşadığı bir akrabasının olmadığı saptanmıştır.

- Ankete katılan katılımcıların Türkiye’de bulunma süreleri incelendiğinde yüzde 11.8’i bir yıldan az, yüzde 35.3’ü bir ila üç yıldır, yüzde 43.1’i dört ila altı yıldır,

yüzde 9.8'i ise yedi ve daha fazla yıldır Türkiye'de yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

- Katılımcıların Türkçe konuşma sıklığına bakıldığında yüzde 22.2'si hiçbir zaman, yüzde 48.1'i bazen, yüzde 13.0'ı zaman zaman, yüzde 16.7'si de her zaman Türkçe konuştuğu görülmüştür.

- Benzer şekilde katılımcıların yüzde 1.9'u Türkçe konuşurken kendini rahat hissetmezken, yüzde 71.7'si rahat, yüzde 26.4'ü de çok rahat hissetmektedir.

4.2. Kültürleşme Stresi Düzeyi Faktörleri

Verilerin, faktör analizi için uygun olup olmadığı Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett küresellik testi ile incelenmektedir. Yapılan analiz sonucunda kültürleşme stres düzeyi ölçeği için KMO değeri 0.725 olarak tespit edilmiştir. Barlett küresellik testi sonucu 2109; 628; $p < .000$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar veri setinin faktör analizi için uygun olduğunun bir göstergesidir.

Katılımcıların kültürleşme stresi düzeyini belirlemek amacıyla hazırlanan likert tipi 35 adet soruya verilen yanıtlar doğrultusunda faktör analizi uygulanmış; özdeğer ve yamaç eğrisi grafiği incelemesi sonucunda 6 faktör grubunun ele alınabileceği anlaşılmıştır. Ölçekte yer alan altı madde gerekli yükleme değerine sahip olmadığı için analiz dışında tutulmuştur. Ölçekte yer alan ifadelerin faktör yüklemesi aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3'de gösterilmektedir.

Tablo 3. Kültürleşme Stresi Düzeyi İle İlgili Maddelere Yönelik Faktör Analizi Sonuçları

Kültürleşme Stres Düzeyi Faktörleri	X	SD	Faktör Yükleme
1. Faktör: Algılanan Ayrımcılık			
Rengimden dolayı farklı muamele görüyorum	3.05	1.47	.784
İrkimden dolayı farklı muamele görüyorum	2.85	1.32	.757
Başkalarının bana karşı ön yargısı var	2.89	1.34	.739
Sosyal ortamlarda farklı muamele görüyorum	2.69	1.47	.685
Kendimi buraya ait hissetmiyorum	2.52	1.24	.646
Eşit olmayan bir muamele gördüğümü hissediyorum	2.29	1.14	.610
Bazı insanların etnik kökenim yüzünden benle arkadaşlık yapmadıklarını hissediyorum	2.45	1.28	.509
Benim durumumdaki insanların Türkiye'de ayrımcılığa uğradığını düşünüyorum	2.54	1.24	.470
2. Faktör: Memleket Hasreti			
Akrabalarımı arkamda bıraktığım için üzgün hissediyorum	3.03	1.46	.808
Memleketimi ve oradaki insanları özlüyorum	3.41	1.66	.689
Memleket özlemi canımı sıkıyor	3.32	1.45	.686

Alışkın olmadığım bir çevrede yaşadığım için üzgün hissediyorum	2.25	1.25	.673
3. Faktör: Algılanan Nefret			
İnsanlar sözsüz biçimde bana karşı nefret sergiliyor	1.94	1.06	.574
İnsanlar sözleri ile bana karşı nefret sergiliyor	2.25	1.25	.754
İnsanlar davranışları ile bana karşı nefret sergiliyor	2.25	1.14	.710
Bu ülkede insanlar kültürel değerlerimi takdir etmiyor	2.63	1.26	.405
4. Faktör: Korku			
Başkalarından korktuğum için sık sık yaşadığım yeri değiştiriyorum	1.67	1.13	.799
Kendimi burada güvende hissetmiyorum	2.01	1.28	.730
Korktuğum için fazla dikkat çekmemeye çalışırım	2.09	1.33	.635
Farklı kültürel geçmişim yüzünden burada kendi güvenliğimden şüphe ediyorum	2.14	1.36	.624
Sosyal aktivitelere katılmaktan gözüm korkuyor	1.78	1.10	.608
5. Faktör: Değişim ve Kültür Şoku Sebebiyle Stres			
Türkçe iletişim kurmaktan dolayı kendimi gergin hissediyorum	1.92	1.15	.758
İlk kez gördüğüm yiyeceklere uyum sağlamada rahat değilim	2.80	1.43	.741
İlk kez gördüğüm kültürel değerlere uyum sağlamada zorlanıyorum	2.49	1.41	.707
Benim durumumdaki insanların yaşadıkları problemleri düşünmek benim üzüyor	3.18	1.42	.554
Buraya göç ettiğimden beri üzerimde çok fazla baskı var	2.14	1.22	.521
Burada kalmak ya da dönmek konusunda gelecekte kararsız kalırsam diye endişeleniyorum	2.36	1.47	.517
6. Faktör: Suçluluk			
Burada başka bir yaşam stili benimsediğim için suçluluk duyuyorum	2.01	1.09	.734
Arkadaşlarımı ve ailemi arkamda bıraktığım için suçluluk hissediyorum	2.12	1.30	.588

Faktör gruplarının sınıflandırılma ve değerlendirilmesinde Varimax rotasyonlu tablo dikkate alınmıştır. Faktör analizine tabi tutulan maddelerin özdeğeri 1'den daha büyük ve minimum yükleme büyüklüğü olarak 0.40 kriteri kullanılmıştır. Faktör analizine dâhil edilen yirmi dokuz maddenin güvenilirliğinin test edilmesinde Cronbach's Alpha yöntemi kullanılmıştır. Yirmi dokuz maddeden oluşan kültürleşme stres düzeyi ölçeğinin güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha katsayısı 0.921 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. Altı faktör ile kültürleşme stres düzeyi açısından toplam varyansın % 66.192'si açıklanmaktadır. Bu faktörler, "Algılanan Ayrımcılık", "Memleket Hasreti", "Algılanan Nefret", "Korku" "Değişim ve Kültür Şoku Sebebiyle Stres" ve "Suçluluk" olarak adlandırılmıştır.

İlk boyut "Algılanan Ayrımcılık" boyutu olarak belirlenmiştir. Tablo 3'te görüldüğü gibi birinci boyut sekiz ifadeden oluşmaktadır. Ayrıca toplam varyansın %15,542'sini açıklamaktadır. Bu boyutun aritmetik ortalaması 2.66 olarak

hesaplanmış ve standart sapması 0,954 olarak gerçekleşmiştir. Bu boyutta yer alan ifadelerle çalışanların katılım düzeyi ortalamasının 3.05 ile 2.29 arasında değiştiği görülmüştür. Bu çerçevede Afrikalı öğrencilerin ayrımcılık algılamalarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Algılanan ayrımcılık faktörü tek başına toplam varyansın %15.54'ünü açıklamaktadır. Faktörün güvenilirlik düzeyi Cronbach's $\alpha = 0.86$ ve özdeğeri 10.85'dir.

Faktör analizi sonucunda ortaya çıkan ikinci faktör memleket hasreti ismini taşımaktadır. Faktörü taşıyan maddeler memleket özlemi, akraba özlemi, alışkın olmadığı ortamlarda yaşadığı için üzgün olma durumlarına işaret etmektedir. Memleket hasreti faktörünün aritmetik ortalaması 3.00 olarak hesaplanmış ve standart sapması 1.15 olarak saptanmıştır. Bu boyutta yer alan ifadelerle öğrencilerin katılım düzeyi ortalamasının 3.03 ile 2.23 arasında değiştiği görülmüştür. Memleket hasreti faktörü tek başına toplam varyansın %15.24'ünü açıklamaktadır. Faktörün güvenilirlik katsayısı Cronbach's $\alpha = 0.80$ ve özdeğeri 3.69'dur.

Algılanan Nefret ismini taşıyan üçüncü faktör incelendiğinde insanlardan ne tür nefret görüldüğü ortaya çıkarılmıştır. Algılanan nefret faktörünün aritmetik ortalaması 2.27, standart sapması ise 0.91 olarak hesaplanmıştır. Bu boyutta yer alan ifadelerle öğrencilerin katılım düzeyi ortalamasının 2.63 ile 1.94 arasında değiştiği görülmüştür. Algılanan nefret faktörü toplam varyansın %11.73'ünü açıklamaktadır. Faktörün güvenilirlik katsayısı Cronbach's $\alpha = 0.77$ ve özdeğeri 2.67'dir.

Dördüncü faktör olan korku faktörüne bakıldığında kendini güvende hissetmeme, korktuğu için sık sık yer değiştirme, dikkat çekmemeye çalışma, güvenlikten şüphe duyma, sosyal aktivitelere katılmama gibi durumlar görülmektedir. Korku faktörünün aritmetik ortalaması 1.94 olarak hesaplanmış ve standart sapması, ".95" olarak saptanmıştır. Bu boyutta yer alan ifadelerle öğrencilerin katılım düzeyi ortalamasının 2.14 ile 1.67 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Algılanan nefret faktörü toplam varyansın %8.73'ünü açıklamaktadır. Faktörün güvenilirlik katsayısı Cronbach's $\alpha = 0.82$ ve özdeğeri 2.47'dir.

Faktör analizi sonucunda değişim ve kültür şoku sebebiyle stres olarak isimlendirilen beşinci faktör 6 ifadeden oluşmaktadır. Bu faktörün aritmetik ortalaması 2.48, standart sapması ise 0.92 olarak hesaplanmıştır. Bu boyutta yer alan ifadelerle öğrencilerin katılım düzeyi ortalamasının 3.18 ile 1.92 arasında değiştiği görülmüştür. Değişim ve kültür şoku sebebiyle stres faktörü toplam varyansın %7.57'sini açıklamaktadır. Faktörün güvenilirlik katsayısı Cronbach's $\alpha = 0.76$ ve özdeğeri 2.02'dir.

Son faktör ise suçluluktur. Bu faktörün aritmetik ortalaması 2.48, standart sapması ise 0.92 olarak hesaplanmıştır. Toplam varyansın %7.36'sını açıklayan bu faktörün güvenilirlik katsayısı Cronbach's $\alpha = .43$ ve özdeğeri 1.45'dir.

Tablo 4. Kültürleşme Stresi Düzeyi Faktörleri Arasındaki Korelasyon Analizi Bulguları (Pearson r)

Faktörler Arası Korelasyon Analizi	Algılanan Ayrımcılık	Memleket Hasreti	Algılanan Nefret	Korku	Değişim ve Kültür Şoku	Suçluluk
Algılanan Ayrımcılık	1	.360*	.563*	.397*	.423*	.290*
Memleket Hasreti	.360*	1	.473*	.323*	.559*	.321*
Algılanan Nefret	.563*	.473*	1	.487*	.490*	.442*
Korku	.397*	.323*	.487*	1	.723*	.622*
Değişim ve Kültür Şoku	.423*	.559*	.490*	.723*	1	.609*
Suçluluk	.290*	.321*	.442*	.622*	.609*	1

Not: $p < .01$

Faktörler arası ilişkinin düzeyini tanımlamak açısından Korelasyon Analizi sonuçlarına bakıldığında en güçlü ilişkinin Değişim ve Kültür Şoku ve Korku faktörleri arasında olduğu görülmektedir ($r = .723^*$, $p < .01$). Diğer bir ifadeyle kültürleşme stresinde korku faktöründen etkilenen bireyler aynı zamanda değişim ve kültür şokundan da etkilenmektedirler. Yine aynı şekilde suçluluk faktörü ile korku, değişim ve kültür şoku arasında önemli düzeyde pozitif anlamlı ilişkiden söz edilebilir ($r = .622^*$; $r = .609^*$, $p < .01$). Algılanan nefret ile değişim ve kültür şoku faktörleri arasında orta düzeyde pozitif anlamlı ilişki ($r = .490^*$, $p < .01$) dikkati çekerken, en düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişki ise; suçluluk ile algılanan ayrımcılık arasında yaşanmaktadır ($r = .290^*$, $p < .01$).

4.3. Kültürleşme Stres Düzeyiyle Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişki

Bu başlık altında öncelikli olarak Konya Selçuk Üniversitesinde okuyan Afrikalı öğrencilerin kültürleşme stres düzeylerini ortaya koymak adına betimleyici istatistik sonuçlarına yer verilmiştir. 55 katılımcının 1 ile 5 puan arasında oluşturulan bir skala üzerinden verdiği puanların aritmetik ortalaması $\bar{X} = 2.45$ 'dir.

Tablo 5. Katılımcıların Kültürleşme Stres Düzeyinin Merkezi Eğilim İstatistikleri

	N	Min.	Max.	X	SD
Kültürleşme Stres Düzeyi	55	1.07	3.79	2.45	.731

Tablo 6'da görüldüğü gibi, katılımcıların cinsiyetleri ile kültürleşme stres düzeyleri istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t = .007$; $p = .994$). Betimleyici istatistik sonuçları, kültürleşme stres düzeyi bakımından kadınların ($\bar{X} = 2.45$) ve erkeklerin ($\bar{X} = 2.45$) birbirlerine eşit değerlere sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 6. Cinsiyete Göre Kültürleşme Stres Düzeyindeki Farklılık

	Cinsiyet	N	X̄	SD	t-value	Sig.
Kültürleşme Stres Düzeyi	Kadın	48	2.45	0.73	.007	.994
	Erkek	7	2.45	0.77		

Tablo 7’de katılımcıların eğitim aldıkları bölüme göre kültürleşme stres düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığını tespit etmek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, eğitim alınan bölüm ile kültürleşme stres düzeylerinin arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir (F=.596; p=.555). Betimleyici istatistik sonuçları, kültürleşme stres düzeyi bakımından Sosyal Bilimler (\bar{X} = 2.41), Fen Bilimleri (\bar{X} = 2.63) ve Sağlık Bilimleri (\bar{X} = 2.25) alanında eğitim alan katılımcıların birbirlerine yakın değerlere sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 7. Eğitim Alınan Bölüme Göre Kültürleşme Stres Düzeyindeki Farklılık

	Eğitim Alanı	N	X̄	SD	F	Sig.
Kültürleşme Stres Düzeyi	Sosyal Bil.	38	2.41	0.73	0.596	0.555
	Fen Bil.	13	2.63	0.68		
	Sağlık Bil.	4	2.25	0.92		

Tablo 8’de araştırma sorularına cevap veren katılımcıların Türkiye’de bulunma sürelerine göre kültürleşme stres düzeyleri anlamlı olarak farklılaşmamaktadır (F= 2.25; p=.932). Betimleyici istatistik sonuçları mercek altına alındığında; bir yıldan az Türkiye’de bulunan katılımcıların stres düzeylerinin (\bar{X} = 2.49), 1-3 yıl arasında Türkiye’de bulunan katılımcıların stres düzeylerinin (\bar{X} = 2.20) ve 4-6 yıl arasında Türkiye’de bulunan katılımcıların stres düzeylerinin (\bar{X} = 2.52) birbirine yakın olduğu görülmektedir. 7 yıl ve üzeri Türkiye’de bulunan katılımcıların ise stres düzeyinin daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir (\bar{X} = 3.08).

Tablo 8. Türkiye’de Bulunma Sürelerine Göre Kültürleşme Stres Düzeyindeki Farklılık

	Türkiye’de Bulunma Süresi	N	X̄	SD	F	Sig.
Kültürleşme Stres Düzeyi	Bir yıldan az	7	2.49	0.69	2.25	0.932
	1-3 yıl	20	2.20	0.77		
	4-6 yıl	23	2.52	0.64		
	7 yıl ve üzeri	5	3.08	0.72		

Tablo 9’da görüldüğü gibi, katılımcıların Türkiye’de daha önce eğitim alma durumları ile kültürleşme stres düzeyleri istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemektedir (t= .260; p=.796). Betimleyici istatistik sonuçları, kültürleşme stres düzeyi bakımından Türkiye’de daha önce eğitim alanların (\bar{X} = 2.42) ve

almayanların ($\bar{X} = 2.47$) birbirlerine yakın değerlere sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 9. Türkiye’de Daha Önce Başka Bir Eğitim Deneyimi Durumuna Göre Kültürleşme Stres Düzeyindeki Farklılık

	Türkiye’de Daha Önceki Eğitim Durumu	N	X	SD	t-value	Sig.
Kültürleşme Stres Düzeyi	Evet	24	2.42	0.79	-.260	0.796
	Hayır	31	2.47	0.69		

Tablo 10’da katılımcıların Türkiye’de yaşayan başka akrabalarının olup olmama durumuna göre kültürleşme stres düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığını tespit etmek amacıyla yapılan t-testi analizi sonucunda, akrabalarının olup olmama durumu ile kültürleşme stres düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık belirlenememiştir ($t = .524$; $p = .606$).

Tablo 10. Türkiye’de Yaşayan Başka Akrabaların Olup Olmama Durumuna Göre Kültürleşme Stres Düzeyindeki Farklılık

	Akraba Durumu	N	X	SD	t-value	Sig.
Kültürleşme Stres Düzeyi	Evet	13	2.54	0.70	0.524	.606
	Hayır	42	2.42	0.74		

Tablo 11’de araştırma sorularına cevap veren katılımcıların Türkçe konuşma sıklığına göre kültürleşme stres düzeyleri anlamlı olarak farklılaşmamaktadır ($F = .876$; $p = .634$). Ancak bu sonuçlara göre “hiçbir zaman” diyen katılımcıların daha yüksek katılım gösterdiği gözlemlenmektedir ($\bar{X} = 2.68$).

Tablo 11. Türkçe Konuşma Sıklığına Göre Kültürleşme Stres Düzeyindeki Farklılık

	Türkçe Konuşma Sıklığı	N	X	SD	F	Sig.
Kültürleşme Stres Düzeyi	Hiçbir Zaman	13	2.68	0.60	0.876	.634
	Bazen	26	2.38	0.77		
	Zaman Zaman	7	2.33	0.86		
	Her Zaman	9	2.42	0.72		

Tablo 12’de katılımcıların Türkçe konuşurken hissettikleri duygulara göre kültürleşme stres düzeyleri arasında bir anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığını tespit etmek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, hisler ile kültürleşme stres düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık belirlenememiştir ($F = .277$; $p = .760$). Ancak bu sonuçlara göre Türkçe konuşurken hissettiği duygu olarak “rahat değil” diyenlerin daha fazla katılım gösterdiği görülmektedir ($\bar{X} = 2.82$).

Tablo 12. Türkçe Konuşurken Hissettikleri Duygulara Göre Kültürleşme Stres Düzeyindeki Farklılık

	Türkçe Konuşurken Hissettikleri Duygular	N	X	SD	F	Sig.
Kültürleşme Stres Düzeyi	Rahat Değil	2	2.82	0.73	0.277	.760
	Rahat	39	2.43	0.73		
	Oldukça Rahat	14	2.47	0.77		

Sonuç ve Tartışma

Kültürleşme stresi düzeylerinin saptanmasında Daya S. Sandhu ve Badiolah R. Asrabadi'nin (1994) geliştirdiği ölçeğin kullanıldığı bu çalışma kapsamında ölçekte yer alan altı faktör tümüyle kullanılmıştır. Bu faktörler ayrımcılık öğeleri, memleket hasreti, algılanan nefret, korku, değişim ve kültür şoku sebebiyle stres, suçluluk faktörleridir.

Araştırma bulgularına göre kültürleşme stres düzeyinde etkili olan ilk ve en önemli faktörün algılanan ayrımcılık olduğu ortaya çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle ankete katılan Konya Selçuk Üniversitesinde okuyan Afrikalı öğrenciler renk ve ırkından dolayı farklı muamele gördüğünü, kendilerine karşı önyargıyla yaklaşıldığını, eşit davranılmadığını, Türkiye'de ayrımcılığa uğradıklarını ve kendilerini Türkiye'ye ait hissetmediklerini ifade etmişlerdir. Kültürleşme stresinde korku faktöründen etkilenen bireyler aynı zamanda değişim ve kültür şokundan da etkilenmektedirler. Yine aynı şekilde korku ve değişim ve kültür şoku ile suçluluk arasında önemli düzeyde pozitif anlamlı ilişkiden söz edilebilir.

Katılımcıların kültürleşme stres düzeyi ile çeşitli değişkenlerle arasındaki ilişkilere bakıldığında bir farklılığın olmadığı dikkati çekmektedir. Anlamlı bir farklılığın olmaması kültür etkenine bağlanabilir. Örneğin katılımcıların Türkçeyi çok sık kullanmamakla birlikte Türkçe konuştukları zaman da kendilerini rahat hissetmeleri dikkat çekici bir sonuçtur. Ayrıca araştırma bulgularına bakıldığında katılımcıların uzun süredir Türkiye'de bulunmalarına rağmen Türkiye'ye ait hissetmemeleri katılımcıların kendi kültürlerine aşırı bağlı olduğu anlamına gelebilir. Bu sebeple kültürel bağlılık düzeylerinin ölçülmesine yönelik yapılabilecek sonraki çalışmalar ve bu çalışmaların sonuçlarının kültürleşme stres düzeyleri ile karşılaştırılması literatüre yeni bir katkı sağlayacaktır.

Berry (1990), gerçekleşen kültürleşme türlerinin genellikle grup ve birey düzeyinde farklı gerçekleştiğini belirtmiştir. Grup seviyesindeki değişiklikler; grubun sosyal yapısında, ekonomik temelde veya grubun politik organizasyonunda meydana gelebilir. Bireysel düzeyde meydana gelen değişiklik türleri ise kimlik, değerler, tutum ve davranışlarda olabilir. Dahası, bireyde değişimlerin gerçekleştiği oran da (yani, tutumlar, davranış, vb.) farklılık

gösterebilir. Dolayısıyla, konunun kapsamlı olarak her iki seviyede (yani, grup ve birey) gerçekleşiyor olması, her iki seviyede ve seviyeler arasındaki ilişkide meydana gelen değişikliklerin incelenmesini gerektirmektedir (Sam 2006: 14).

"Büyük çevresel, sosyolojik ve psikolojik değişime uyum sağlama" konusunda stres yaşayacakları neredeyse kesin olan uluslararası öğrencilerin psikolojik durumuna karşı ruh sağlığı uzmanlarının proaktif bir yaklaşım sergilemeleri son derece önemlidir. Danışmanlık hizmetlerinin önceden planlanması, iyi yapılandırılması ve düzenli olarak sunulması gerekmektedir. Yabancı öğrencilerin ileride oluşacak sorunlara karşı duyarlılığını geliştirmek veya duyarsızlaştırmak, bu öğrencilerin yaşayacakları stresle başa çıkma becerilerini ve pratik önerilerle ilerlemelerini sağlamak için oldukça yarar sağlayabilir. Söz konusu öğrencilerin hem müfredata hem de müfredat etkinliklerine kendilerine has katkılar sağlamaları için çaba sarf edilmesi faydalı olacaktır. Yabancı öğrencilerin yalnızlıkla mücadele etmelerine yardımcı olmak için, hem ulusal hem de uluslararası öğrencileri içeren bir sosyal ağın geliştirilmesi zorunludur. Daha derin bir takdir ve katılım için, katılımcıların kendi vatandaşlarının ötesinde başkalarına ulaşmasını teşvik etmek yararlı olacaktır. Bu tür bir insan ilişkileri programının temel amacı, uluslararası öğrencilerin ev sahibi ülkede birbirine bağlı ve evlerinde hissetmelerine yardımcı olmaktır. Uluslararası öğrencilere danışmanlık hizmeti verilmelidir ancak uluslararası öğrencilerin çoğu, bu tür mesleki danışmanlık hizmetlerinin uygulanmadığı veya normal olarak algılanmadığı gelişmekte olan ülkelerden geldikleri için kendileri için sağlanmakta olan danışmanlık hizmetlerinden yararlanamamaları muhtemeldir. Öncelikle yabancı bir öğrencinin yardıma ihtiyacı olup olmadığı konusunda danışmanların inisiyatif almaları önemlidir. Verilebilecek danışmanlık hizmeti ise gayri resmi kanallarla, örneğin sokakta karşılaşma, koridorda sohbet vb. şekillerde verilebilir. Öğretim elemanlarının ve uluslararası öğrencilerle arkadaşlık kuranların, bu öğrencilerin özel dil ihtiyaçlarına karşı duyarlı olmaları kültürleşme stresiyle baş etmelerine kesinlikle yardımcı olacaktır. İletişim becerisini geliştirmek için, yabancı öğrenciler sözlü iletişim süreçlerine alışmaya başlayana kadar yazılı iletişime ağırlık verilmesi daha yararlı olacaktır (Sandhu ve Asrabadi 1991).

Farklı bir kültüre adapte olmaya çalışan bireylerin yaşadığı stres, ev sahibi kültür tarafından duyarlılıkla çözüm getirilmesi gereken önemli bir konudur. Ancak söz konusu psikolojik sürecin meydana getirebileceği psikolojik ya da fiziksel hasarın öngörülmesinde o kültüre has özelliklerin bilinmesi kültürler arası iletişimin önemini gözler önüne sermektedir. Örneğin; Afrikalı dünya görüşüne göre akıl hastalığı; doğayla, evrenle ve maddenin doğal akışıyla uyumlu olmayan bireylerden kaynaklandığı gerçeğine dayanabilir. Dahası, birçok Afrika kültürü, tüm yaşam formlarının birbiriyle ilişkili olduğuna inanmaktadır. Yani, akıl, beden ve ruh ayırt edilmez ve bu üç alanın entegrasyonu tüm günlük faaliyetlerde mevcuttur. Birçok Afrikalı öğrenci ruhsal hastalığın, sosyal stresin

veya diğer dengesizliklerin manevi bir etiyojolojiye sahip olabileceğine inanmaktadır. Bu nedenle, en uygun zihinsel sağlık; bireyin huzur, mutluluk, iyilik ve kültürel uyum duygusunu yakalayabilmeleri için, uyum, düzen ve dengenin yeniden canlandırılması olarak görülür. Bu nedenle Afrikalı uluslararası üniversite öğrencileri ile çalışan üniversite danışmanlık merkezi personeli, hem potansiyel hem de gerçek kültürel uyum zorluklarını hafifletme konusunda onlara yardımcı olmak için kültürel olarak yerleşmiş ve onaylanmış müdahale stratejileri (yani, bu öğrencilerin dünya görüşlerini temel alarak ve bunlara dayanarak) belirlemelidir (Constantine vd. 2005: 64).

Gerekli bilgi ve destek altyapısı edinildikten sonra bu durumdaki öğrencilere verilecek çeşitli desteklerden biri de uluslararası öğrencileri entegre etme aracı olarak istihdam sağlanmasıdır. Bu, uluslararası öğrencilerin memleket hasretine odaklanmak için daha az zamanları olması anlamına da gelebilir. Bir işte çalışmak aynı zamanda ev sahibi ülke vatandaşlarıyla etkileşimde bulunmak ve ev sahibi ülke dil becerilerini geliştirmek için değerli bir fırsat olarak düşünülmelidir (Hannigan 2005: 66).

Araştırmanın sağladığı sonuçlar ve kavramsal çerçeve ışığında uluslararası öğrencilerin kültürleşme sürecinde mevcut durumdan daha fazla destek ve ilgiye ihtiyaç duydukları aşikârdır. Bu bağlamda ihtiyaçları olan danışmanlık hizmetlerine yeterince ulaşamadıkları göz önünde bulundurulmalı; Afrikalı öğrenciler üzerinde gerçekleştirilen bu çalışma ile uluslararası öğrencilerin deneyimledikleri kültürleşme stresinin sebep ve sonuçları değerlendirilmeli ve ülkemizde eğitim alan yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarını çözmeye etkili ve kalıcı yöntemler geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

Berry J W (1990) Acculturation and Adaptation: Health Consequences of Culture Contact Among Circumpolar Peoples. *Act Med Res*; 49: 142-50.

Berry J W, Kim U, Minde T & Mok D (1987) Comparative Studies of Acculturative Stress. *International Migration Review*, Vol. 21, No. 3, Special Issue: Migration and Health, pp. 491-511. DOI: 10.2307/2546607.

Büyüköztürk Ş (2007) *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Pegem Yayıncılık, Ankara.

Constantine M G, Anderson G M, Berkel L A, Caldwell L D & Utsey S O (2005) Examining the Cultural Adjustment Experiences of African International College Students: A Qualitative Analysis. *Journal of Counseling Psychology*, Vol. 52, pp. 57-66. DOI: 10.1037/0022-0167.52.1.57.

Hall E T (1959) *The Silent Language*, Doubleday & Company Inc., New York.

Hannigan T P (2005) Homesickness and Acculturation Stress in the International Student. *Psychological Aspects of Geographical Moves: Homesickness and*

Acculturation Stress, Miranda van Tilburg and Ad Vingerhoets (eds.), pp. 63-72. Amsterdam Academic Archive, Amsterdam.

McGuire W J (1984) Search for the self: Going beyond self-esteem and the reactive self In R. A. Zucker, J. Aronoff, & A. I. Rabin (Eds.), *Personality and the prediction of behavior*: 73-120. New York: Academic Press.

Neuliep J W (2018) *Intercultural Communication: A Contextual Approach*, SAGE Publications, California.

Sam D L (2006) Acculturation: Conceptual background and core components. *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*, Edited by David L. Sam & John W. Berry, (1st ed., pp. 11-26), Cambridge University Press, Cambridge.

Sandhu D S & Asrabadi B R (1994) Development of an Acculturative Stress Scale for International Students: Preliminary Findings, *Psychological Reports*, 1994, 75, 435-448.

Sandhu D S & Asrabadi B R (1991) An Assessment of Psychological Needs of International Students: Implications for Counseling and Psychotherapy. Paper presented at the Annual Convention of the American Association for Counseling and Development (Reno, NV, April 21-24).

Tavşancıl E (2002) *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Nobel Yayıncılık, Ankara.

Thurber C A & Walton E A (2012) Homesickness and Adjustment in University Students. *Journal of American College Health*, VOL. 60, NO. 5, pp. 1-5.

Ting-Toomey S & Dorjee T (2018) *Communicating Across Cultures*, Second Edition, The Guilford Communication Series, Guilford Publications, New York.

<https://istatistik.yok.gov.tr/>, Erişim tarihi: 10.10.2018, 23:50.